

НОВИ ЕВРОПСКИ РЕГИОНАЛИЗАМ И РЕГИОНАЛНО УПРАВЉАЊЕ У СРБИЈИ

Књига 1

Општи аспекти регионалног питања и нови европски регионализам

Аутори: Миодраг Вујошевић

Славка Зековић

Тамара Маричић

Издавач: Институт за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС)

Посебна издања бр. 69, 2012.

Пред нама је научна монографија у којој је изнет део резултата још два успела научно-истраживачка пројекта из области просторног развоја у Европи, који је доведен у однос са регионалним управљањем у Србији. Пројекти (*Улога и имплементација државног просторног плана и регионалних развојних докумената у обнови стратешког истраживања, мишљења и управљања у Србији и Одрживи просторни развој Подунавља у Србији*) се реализују до 2014. год. у Институту за архитектуру и урбанизам Србије. На тај начин се наставља већ дуже од једне деценије постојећа традиција ове институције да се систематично и доследно врше комплексна истраживања просторног развоја у Европи и Србији. У књизи коју приказујемо, пажња аутора усредсређена је на опште аспекте регионализма, управљање растом и развојем, те новије промене и импликације за стратешко планирање и вођење региона.

Уједно је за 2013. год. најављена и друга књига ове обимне монографије, у којој ће се предложити нови „институционални дизајн” у регионалном планирању и управљању, дати препоруке за планирање одрживог бизниса

и одредити улоге партиципације на регионалном управљачком нивоу, те извршити емпиријска компаративна анализа конкурентности и просторне концентрације на изабраном скупу макро региона Србије.

У првом већем делу, разматрају се општи управљачки погледи регионалног управљања. Најпре се опредељује регионално питање и регионално управљање, с обзиром на то да су ови проблеми вишедимензионални, што имплицира њихово стратешко решавање. Изложене су академске и праксеолошке дилеме „регионалне науке”, у најширем смислу одређено управљање, па тиме и регионално управљање, те значења појма управљања у друштвеним наукама битним са становишта планирања, односно политике развоја. Следи разматрање регионализма, федерализма и иних паралелних процеса, као саставних делова нових политичких модела у разним земљама, а са циљем постизања ефикасности власти/управљања. На крају овог дела, пажња аутора посвећена је регионалном планирању, регионалној политици и регионалном управљању, њиховој концептуалној еволуцији и одговарајућим регионалним политикама. Осим њих, за дефинисање регионалног стратешког оквира важно је и регионално просторно планирање, односи превентивне и корективне регионалне политике, те улога државе у дефинисању политике равномерног развоја. Следећа глава посвећена је регионима, управљању растом и развојем, те проблемима конвергенције/дивергенције. Истражено је политичко-управљачко и развојно значење региона, а затим су подрбно изложени проблеми фактора регионалног раста и развоја, те је утврђено да се не могу потврдити јединствено ни конвергенција, нити дивергенција у стварности разних земаља, без обзира на комбинацију расположивих чинилаца.

Четврта глава има наслов *Традиционални и нови европски регионализам*. У њој је регионализам размотрен у свој својој сложености и различитим смеровима деловања са становишта просторне теорије и праксе (која претежно у ЕУ води децентрализацији), указано је на више успона и падова европског регионализма, те на његову актуелну обнову и анализиране су његове карактеристике. На крају је истражен значај пограничних подручја и зона у новијем европском регионализму и европској регионалној политици.

Наредна глава носи назив *Управљање на метрополском нивоу и улога градова–региона*. Најпре је истражена еволуција значаја градова–региона у условима кризе „државе благостања“ и јачања глобалне конкуренције, потом и пораст њиховог значаја са порастом значаја одрживог развоја и „урбаног енвајронментализма“, те старо и ново разумевање концепта град–регион. Посебно су анализирани ојци новог урбаног менаџмента и новог енвајронментализма у Србији, уз оцену да смо на самом почетку помака од владања ка управљању, те да у нас није много учињено да се систем и пракса планирања модернизују према новијим европским концептима.

У шестој глави, аутори постављају питање: „Шта је остало од тзв. постмодернистичког обрта?“. Пре но што на њега одговоре, указују на одређења модерности и постмодерности, да би се потом концентрисали на односе планирања и тржишта управо из тог угла, да би указали да планирање као просветитељска и модерничка делатност никако није исцрпело свој потенцијал, па се данас обнавља новим помацима у теорији, методологији и планској пракси. Следи расправа о важности идентитета простора, односно места, у новом европском регионалном, метрополском и локалном планирању. Потом аутори опредељују значење развоја и наводе читав низ његових поимања. На крају ове главе, аутори се усмеравају на продубљивање регионалне неравнотеже и просторног нереди у Србији, као чинилаца који утичу на избор новог модела раста и стратешког управљања.

Најобимнија, седма глава, носи наслов *Политика регионалног развоја у Европској унији: почеци, новије промене и импликације за стратешко планирање и управљање на регионалном нивоу*. Овде је најпре дат осврт на разлоге за заједничку регионалну политику Заједнице, односно Европске уније, разматрају се циљеви „старих“ и промене у новим приступима, а одвојено су осветљена два периода 2003–2006. и 2007–2013, који указују да се још увек користе прилагођени стари приступи, а приказани су и они што чине окосницу нове политике регионалног развоја Уније, те су изложени ставови бројних аутора који су критични према новој генерацији европских докумената. У осврту на доминантне развојне обрасце, указано је да су процеси централизације и концентрације у Србији аналогни. Потом су размотрене везе између политике територијалне, социјалне и економске кохезије и политике регионалног развоја ЕУ у најновијим документима који су подрбно анализирани. На крају су изложене основне последице промена у регионалној политици ЕУ, почев од новина у дефинисању стратешког оквира регионалног развоја, композиције инструмената, њиховог прилагођавање, размотрен је утицај друштвеног/

социјалног капитала као једног од кључних питања ком треба да се омогуће бар неке мере регионалне политике, потом улога регионалних институција, а све у условима глобализације, из угла бројних аутора. У промишљању аутора нису изостале ни теме мониторинга, евалуације регионалне и кохезионе политике, систем одговарајућих индикатора, методолошка правила и препоруке, те питања будућности европске политике регионалног развоја.

Научна монографија написана је тако да буде поуздан водич заинтересованима кроз детаљнији увид у иначе разгранату проблематику регионализма и регионалног управљања. У њој је наведен већи број различитих интерпретација основних питања, чак из угла разних дисциплина које се тим темама баве, проблема и извора, првенствено стога јер се ради о области где је још увек толико отворених тема и дилема. Посебно се указује на могуће поуке што их ваља извући, те која би стара и новија искуства из земаља чланица ЕУ могла бити на одговарајући начин примењива уопште за земље које су се раније декларисале као социјалистичке (у транзицији), а пре свега у актуелној стварности Србије.

Све опције које су у монографији дефинисане, аутори остављају отвореним да би се детаљније истражила њихова целисходност. Ипак се као црвена нит провлачи, покаткад и не баш сасвим блага, наклоност аутора према моделу планирања који омогућава комплексну друштвену трансформацију државе, друштва, највећег броја социјалних група и појединаца. Они указују да се преко тог модела афирмише читав блок стратешког мишљења, истраживања и управљања, па у томе на посебан начин и регионално управљање, што још увек не наилази на довољно широко или опште прихватање у Европи, па тим пре ни у данашњој Србији. Управо стога аутори су оценили да је за избор таквог модела планирања, који омогућава комплексну друштвену трансформацију, као најповољнијег правца, неопходна одговорна и посвећена политичка воља, затим независна и стварна експертиза, те критичка и прагматична професионална подршка.

На основу претходно реченог, оцењујемо да приказана монографија садржи резултате изворних научних истраживања аутора, а истовремено даје богат и целовит преглед домаће и иностране релевантне научне литературе, те других извора. У њој су изложене оцене и оригинални закључци, преваходно валоризовани из угла новог европског регионализма, односно њихове применљивости на актуелну стварност Србије. Имајући све напред речено у виду, **топло препоручујемо научној, стручној и широј јавности, монографију *НОВИ ЕВРОПСКИ РЕГИОНАЛИЗАМ И РЕГИОНАЛНО УПРАВЉАЊЕ У СРБИЈИ***, која је у едицији **Посебна издања** објављена као 69. публикација Института за архитектуру и урбанизам Србије.

Стеван Деветаковић,
ред. проф. у пензији